

REVISTA DEL CENTRE DE LECTURA REUS

ANY I.

15 DE MARÇ DE 1920

NUM. 4.

UNA NIT A HENDAYA VINTIDOS ANYS DESPRÉS

L cap de vintidós anys d'ausència, la vaga dels *cheminots* francesos em deté aquí de passada devés París. Corprès d'un pietós sentiment, he anat a retrobar la casa santificada per les llàgrimes de la meva mare i m'he aturat, indecis, davant de la *Poste*. Es aquella dels dos balcons? Es la de més amunt o la de més avall que tenen l'escala de fusta com la que encerava cada dematí l'esposa vella del carter?

Es ben crudel que 'ls llocs d'on serveu els més íntims records devinguin tan estranys a la vostra vida que no hi resti ni un home amb qui pogueu parlar dels temps amats. Ai, Hendaya! Si fossis una dona, jo creuria que en la meva joventut vaig tenir un fill de tú i ara que 't torno a veure, em diuen que ja son morts els qui podíen retenir el meu nom en la memoria.

Aquí vaig passar les llargues hores del meu exil. Aquest és el camí de la platja solitaria, a on anava a esbargir el meu esperit

en la contemplació de la mar augusta que extén, preciosa, els blancs farbalans de les seves onades. Aquell és el camí d'Irún que cada dia feia la Mare per a reveure la terra a on jo no podia retornar. Sento com una mena d'agraïment per les coses que no han canviat: una renglera d'arbres, l'ampla ribera, l'Esglesia amb el seu campanar i el seu porxo amic, les muntanyes fidels que sembla que 'm diguin: *Encara som com tú ens vas estimar.*

Anem-hi, cor meu, a rondar, sota d'aquella finestra despintada a on hi vivia la filla de Monsieur V. Era alta i rossa i el seu cos es vinclava com la tija del forment madur. Però guardem-nos bé d'entrar a la casa a on una dona de cabells blancs ens diria tal volta que no s'en recorda del jove exilat que la cubria tota amb les mirades dels seus ulls.

L'*hostal hendayès* a on vàrem dormir la primera nit, està desmarxat, quasi bé en runes, i la cals despresa en grosses clapes, se n'ha endut fins el nom. He preguntat a un home jove per la vella hostalera i pels seus fills i m'ha respost que no n'havia sentit a

parlar mai. El forner de perilla blanca i espatlles curvades, ha mogut el cap amb sentiment : *Els fills son morts, m'ha dit; la vella no ho sé, però ja fa temps, que va deixar la casa.*

Quan acluco els ulls i penso en el meu carrer d'Hendaya, encara el veig tan blanc com aquell dematí del *Corpus* quan les veïnes, seguint la bella costum del país, havien decorat els baixos de les cases amb els seus llençols. Pel mig del carrer corria també una faixa blanca pigallada de flors i d'herbes flairoses d'aqueixes muntanyes.

Com eres hermosa, amb llàgrimes i tot, joventut perduda! Quan escrivia aquí els capítols malinconics de *Les Presons Imaginaries* que duïen per títol *A ran del Bidasoa* tenia per davant les delícies mai provades de l'amor, els anys d'aqueixa vida aspra i polenta que començava a rebotre sota la post del pit. No fugiu tan depressa, adorades ventures; no'm deixeu en aquesta hora indecisa, que encara no us sé anyorar.

Com que la nit és clara, he baixat pel meu carrer cap al port quan les aigües baixes, reculant mar endins, havien deixat quasi bé aixuta l'ampla recolzada del Bidasoa. Encare em sembla que allà al mig del fang

hi torno a veure els cassadors de gavines. Davant per davant es lleva la tossa del laizquibel i en la curva blanca del seu llo munta al cel la capella de la Verge de Guadalupe on vaig acompanyar a la Mare l'endemà d'arribat el meu perdó.

Mar en dins fa pampallugues la farola del cap Figuer. Tot a vora de l'aigua els llums de Fontarrabia semblen humils animes que vetllen els meus records i el clar de lluna retalla damunt la volta blava les crestes d'Oyarzun.

Demà tornarem a reprendre la marxa de-vés aqueixa França que atrau i enamora als seus fills amb el seu seny ideal. Aquella Hendaya del meu temps, tan vasca i quasi bé hostil a la República, avui té en el meu carrer una mena de casa patriarcal amb el seu ample porxo d'arbres ombrosos. Al llindar hi ha una mostra que diu : *Unión Nationale de Combatants*. I a dins de l'Esglesia, esculpits en marbre, damunt la paret sagrada, hi han els noms dels 92 fills d'aquí, morts en la gran guerra per la Pàtria.

Tal vegada aqueixos morts et separin, Hendaya, de les terres vasques de part d'allà del Bidasoa. Més per l'emoció fonda que sento al llegir els seus noms, comprenc que no 't separen de mí.

PERE COROMINAS.

Hendaya 3 de Març de 1920.

ELEGIA

*Càndida amiga, minúscula i blanca,
qui malaltesges de tanta blancor :
guaites enfora, per sobre la tanca,
àvida sempre de més horitzó.*

*Duus una ombrel'la senzilla per crossa
i un breviari per únic company.
Per no sentir cruixideres de brossa
passes com una boirina d'estany.*

*De contemplar tes viventes despulles
com romanalles empeses del vent,
les masoveres golludes i sulles
pleguen les mans amb un aire clement.*

*¡Ai que aviat la claror matinera,
en esgaiar ton alcova d'albat,
no trobarà ta mortal cabellera
sobrenedant pel coixí redreçat!*

GUERAU DE LIOST.